

HOME SCIENCE

PAPER - III

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No.
(In figures as in Admit Card)

Roll No. ....

JY-06/23

Name of the Areas/Section (if any).....

(in words)

Time Allowed : 2-1/2 hours]

[Maximum Marks : 200

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any,
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તરપોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તરપોથીમાં કયાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી કે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનો નો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંકપદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તરપોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

FOR OFFICE USE ONLY MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		18.			
2.		19.			
3.		20.			
4.		21.			
5.		22.			
6.		23.			
7.		24.			
8.		25.			
9.		26.			
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					

Total Marks obtained .....

Signature of the co-ordinator .....
(Evaluation)

SEAL

HOME SCIENCE
Paper - III

ગૃહ વિજ્ઞાન
પેપર - III

NOTE : This paper contains four sections. You are required to attempt all of them.
નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો આપવાના છે.

SECTION - I

Note : Read the following paragraph carefully and answer the Questions (1 - 5) given below in 30 (thirty) words each. Attempt ALL the questions.

[Marks : 5 x 5 = 25]

નોંધ : નીચેનો પેરેગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧ થી ૫)ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
(કુલ : ૫ x ૫ = ૨૫)

A news paper reporter visited a tribal area in a state of Rajasthan. The profile drawn by him captures important crucial socio-economic developmental indicators. Community resides in scattered hamlets in a hilly terrain area, not easily accessible.

Old social practices such as child- marriage, treatment of diseases by traditional healers are still an integral part of their existence. Land being infertile, and with no irrigational facilities available, they live below subsistence level depending on meagre agricultural produce and live stock. However some artisans earn their livelihood by selling traditional handicrafts.

The condition of women and children is deplorable, characterized by malnutrition, high rates of morbidity and mortality. There is no school in the vicinity.

Recently a NGO has extended its out reach to cover the community and empower them to improve their general condition.

રાજસ્થાનમાં એક સમાચાર પત્રનો રીપોર્ટર એક આડીવાસી વિસ્તારમાં ગયો હતો. તેનાં દ્વારા મહત્વની સામાજિક-આર્થિક વિકાસલક્ષી સીમાચિન્હોનું એક શાબ્દિક ચિત્ર દોરવામાં આવ્યું. આ જન-સમૂહ પર્વતીય વિસ્તારમાં જલ્દી ન પહોંચી શકાય તેવા છુટા છવાયા પરા વિસ્તારમાં રહે છે.

પોતાના વજૂદ માટે હજુ તેઓ જૂની સામાજિક શૈલીઓ જેવી કે બાળ લગ્ન, વેધો દ્વારા રોગની સારવાર એ હજુ પણ એમનાં જીવનનો એક ભાગ છે. આજ ઉપબલ્લવ જમીન ને કારણે અને પીયતની

સગવડનાં અભાવનાં કારણે તેઓ નહીવત્ પાકની ઉપજ અને અનાજ સાથે જીવન ખેંચી રહ્યા છે. તેમ છતાં કેટલાંક કારીગરો તેમની કમાણી પૌરાણીક હસ્તકલાનાં નમુનાઓ વેચીને કરે છે.

બહેનો અને બાળકોની પરિસ્થિતિની દયાજનક છે અને કુપોષણ, મૃત્યુ અને બિન-કાર્યક્ષમતાનો દર ઊંચો છે, નજીકમાં ક્યાંય શાળા નથી. હાલ તુરતમાંજ એક સેવાભાવી સંસ્થાએ આ જન-સમૂહનાં સશક્તિકરણ માટે અને તેઓની પરિસ્થિતિને સુધારવા માટે તેમને સામેલ કર્યો છે.

ઉપરની પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખી નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

1. What are the reasons for increased child mortality and morbidity.
૧. બાળ મૃત્યુ-દર અને બિન-કાર્યક્ષમતાના ઉંચા દર માટેનાં કારણો ક્યાં છે ?

2. What role can women play in enhancing the health and nutritional status of community ?

૨. જન-સમૂહની તંદુરસ્તી અને પોષણનું સ્તર સુધારવા માટે બહેનોનો ફાળો શું છે ?

3. What kind of intervention model you will like to suggest to the NGO to improve the scenario of the community ?

૩. જન-સમૂહની પરીસ્થિતિનાં ચિતારને સુધારવા માટે સેવાભાવી સંસ્થાનો તમે કઈ જાતની દરમ્યાનગીરી સૂચવશો.

4. A Home Science college at Agricultural University, Udaipur wants to adopt this community. What kind of extension and other activities they can take up ?
૪. ઉદેપુર ગૃહવિજ્ઞાન મહાવિદ્યાલય, એગ્રીકલ્ચર યુનિવર્સિટી એ આ જન-સમૂહને દત્તક લેવો છે. તેઓ કયા પ્રકારની વિસ્તરણા પ્રવૃત્તિઓ કરી શકે ?

5. What needs to be done to improve the economic status of the families and how can their traditional knowledge and craft can be revived?
૫. કુટુંબની આર્થિક પરીસ્થિતિને સુધારવા માટે શું કરી શકાય અને પ્રાચીન કલાનાં જ્ઞાનને ફરીથી જીવંત કરવા માટે શું કરી શકાય ?

SECTION - II

Note : Answer the following questions in 30 (thirty) words each. Attempt ALL the questions (6 - 20) [Marks : 15 x 5 = 75]

નોંધ : નીચેનાં દરેક પ્રશ્નોનાં જવાબ ૩૦ (ત્રીસ) શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

(ગુણ : ૫ x ૧૫ = ૭૫)

6. What is anemia ? Briefly describe the national programme to combat the same.

૬. ધાતુરોગ એટલે શું ? તેજો દૂર કરવા માટે ચાલતાં રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ સૂઝમાં વર્ણવો.

7. What is blanching ? What are its advantages ?

૭. 'બ્લેચિંગ' એટલે શું ? તેના ફાયદા જણાવો.

8. What is protien quality ? How can you improve quality of cereal proteins in a diet ?

૮. પ્રોટીનની ગુણવત્તા એટલે શું ? આહારમાં ધાન્યનાં પ્રોટીનની ગુણવત્તા કેવી રીતે સુધારશો ?

9. How does the employees' perception reflect on company's success ?

૯. કંપનીની સફળતા કર્મચારીનાં સંતોષમાં કેવી રીતે દેખાય છે ?

10. What are the barriers in communication and suggest the remedies.
૧૦. સંચારમાં આવતાં અવરોધો કયા છે અને તે દૂર કરવાની રીત-સૂચવો.

11. Enlist conventional energy sources and their impact on environment.
૧૧. પ્રણાલિકાગત ઉર્જાસ્ત્રોતની યાદી બનાવો અને તેની પર્યાવરણ ઉપર અસર વર્ણવો.

12. Suggest minimum five uses for textiles in following forms : fibres, yarns and fabrics.

૧૨. તાંતણાં, દોરા અને કાપડનાં રૂપમાં વપરાતી ટેક્સટાઈલનાં ઓછામાં ઓછા પાંચ-પાંચ ઉપયોગ જણાવો.

13. Explain the interloop and intraloop stitches, support it with examples.

૧૩. ઈન્ટરલૂપ અને ઈન્ટ્રાલૂપ ટાંકાઓ સમજાવો અને યોગ્ય ઉદાહરણ આપો.

14. Define Eco-label and neatly draw its symbol giving two examples of the product.
૧૪. ઈકો લેબલની વ્યાખ્યા આપો અને બે વસ્તુઓનાં ઉદાહરણ આપી ઈકોલેબલની સંજ્ઞા સુઘડ રીતે દોરો.

15. State five principles of development and explain each in 5 to 7 lines.
૧૫. વિકાસનાં પાંચ સિદ્ધાંતો લખો અને દરેકને પાંચ-સાત લીટીમાં સમજાવો.

16. Explain the following concepts of Piagets theory of cognitive development in brief.

- (a) Assimilation (b) Accomodation (c) Sensory motor stage
(d) Pre-operational stage

૧૬. પીયાજેની માનસિક/સંકલ્પના વિકાસની થીયરીનાં નીચેનાં મુદ્દાઓ ટૂંકમાં સમજાવો.

- (અ) સમન્વય કરવો. (બ) આવરી લેવું (ક) સેન્સરી મોટર સ્ટેજ
(ડ) પ્રી-ઓપરેશનલ સ્ટેજ

17. What are the major issues and concern of the field of early childhood care and educatio in India. Explain briefly.

૧૭. ભારતમાં “અર્લી ચાઇલ્ડ હુડ કેર એન્ડ એજ્યુકેશન” વિષયના મુખ્ય પ્રશ્નો કયા છે ? ટૂંકમાં સમજાવો.

18. What are the qualities of Home Science Extension Worker ?

૧૮. હોમસાયન્સ એક્સ્ટેન્શન કાર્યકરનાં ગુણો કયાં છે ?

19. Define a flash card. What are flash cards used for ?

૧૯. "ફ્લેશ કાર્ડ"ની વ્યાખ્યા આપો. ફ્લેશ કાર્ડનો ઉપયોગ શાને માટે થાય છે ?

SECTION - III

Note : Choose any ONE elective from electives I to VI and answer all the Questions (21-25) of the same elective in 200 words each. [Marks : 12 x 5 = 60]

નોંધ : વિકલ્પ એક થી છમાંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે વિકલ્પનાં બધાંજ પ્રશ્નોના (૨૧ થી ૨૫) જવાબ દરેકનો ૨૦૦ શબ્દો સુધી આપો.

ELECTIVE - I ઈલેક્ટીવ - I

21. Fermentation improves nutrient quality of foods. Discuss.
૨૧. આથો આવવાની ક્રિયા પોષકતત્ત્વોની ગુણવત્તામાં વધારો કરે છે - ચર્ચો.
22. Describe the role of n-3 fatty acids in health.
૨૨. ઓમેગા-૩-ફેટી એસીડનો તંદુરસ્તીમાં શું ભાગ ભજવે છે તે વિષે ચર્ચા કરો.
23. Justify the increased requirements of energy and iron during pregnancy.
૨૩. ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન શક્તિ અને લોહતત્ત્વની દૈનિક જરૂરિયાતમાં થતાં વધારાને ન્યાયીક રીતે ચર્ચો.
24. What do you understand by genetically modified foods ? Give examples. What are their advantages and disadvantages ?
૨૪. જીનેટિકલી મોડીફાઈડ ફૂડ એટલે શું ? ઉદાહરણ આપો અને તેનાં લાભ અને ગેરલાભ જણાવો.
25. Infants should be exclusively breastfed for first 6 months of life. Justify.
૨૫. નવજાત સિસુને ૬ માસ સુધી ફક્ત માતાનું દૂધ આપવું જોઈએ - ન્યાયીક ચર્ચા કરો.

OR અથવા

ELECTIVE - II ઈલેક્ટીવ - II

21. Define the term 'training and development'. Bring out the importance of training and development in any institution.
૨૧. 'તાલીમ અને વિકાસ'ની વ્યાખ્યા આપો. કોઈપણ સંસ્થા માટે તાલીમ અને વિકાસનું મહત્વ લખો.
22. 'Money cannot motivate all people under all circumstances'. Give your view point.
૨૨. "પૈસો બધા લોકોને બધા સંજોગોમાં પ્રેરણા આપી શકતો નથી." આ વિષે તમારા મંતવ્યો આપો.

23. While planning and serving meals to inmates of old-age home, What specific considerations need to be kept in mind in terms of choice of menu and nutrition ?
૨૩. ઘરડાંઘરમાં મેનુ પ્લાનીંગ અને સર્વિંગ વખતે, મેનુની પરિક્ષણી અને પોષણ માટે કયા ખાસ મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં રાખશો - ચર્ચા કરો.
24. List down the barriers of effective communication.
૨૪. અસરકારક સંચારમાં અવરોધોની યાદી બનાવો.
25. State the importance of budgeting in a cafeteria.
૨૫. કફેટરીયામાં અંકાજપત્રનું મહત્વ સમજાવો.

OR અથવા

ELECTIVE - III ઇલેક્ટીવ - III

21. Why is the term "Children with special needs" applied/used to refer to children with disabilities ? Why are their needs considered "special" ?
૨૧. ખોડ-ખાંપણવાળાં બાળકો માટે "ખાસ જરૂરીયાતવાળાં બાળકો" એવો શબ્દ શા માટે જરૂરી છે ? તેઓની જરૂરિયાત "ખાસ" કેમ ગણાય છે ?
22. Why do we use the terms care and education in early childhood ? Is it not sufficient to call it. "ECE-Early Childhood Education". Why ?
૨૨. આપણે "અર્લી ચાઇલ્ડ હુડ કેર એન્ડ એજ્યુકેશન" શબ્દ શા માટે વાપરીએ છીએ ? શું તેને ઈ.સી.ઈ. - "અર્લી ચાઇલ્ડ હુડ એજ્યુકેશન" કહેવું પુરતું નથી ? શા માટે ?
23. Does development always proceed in stages ? What is the difference between the "stage theory" and Non-stage theory". Give examples for each.
૨૩. શું વિકાસ હંમેશા તબક્કાવાર આવે છે ? "સ્ટેજ થીયરી" અને "નોન-સ્ટેજ થીયરી" માં શું તફાવત છે ? દરેકને ઉદાહરણસહિત સમજાવો.
24. Gender discrimination in an Indian context, can be observed right from the time of conception. Do you agree ? Explain with examples.
૨૪. ભારત દેશમાં ગર્ભાવસ્થાથીજ લીંગલેદ જોવામાં આવે છે. શું તમે આમાં સહમત છો ? ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
25. What is the relationship between aggression and frustration. Explain with examples.
૨૫. ગુસ્સો અને હતાશા વચ્ચે શો સંબંધ છે ? ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

OR અથવા

ELECTIVE - IV ઈલેક્ટીવ - IV

21. India itself is a wide canvas of ideas that one does not need to refer to the west for inspiration - Justify.
૨૧. ભારત એક વિશાળ વિચારોનો દેશ છે. તેથી પ્રેરણા માટે પશ્ચિમના દેશો તરફ માહિતી માટે નજર કરવી જરૂરી નથી - ન્યાયીક ચર્ચા કરો.
22. Rotary screen printing differs from hand screen and flat bed printing - Discuss in detail.
૨૨. રોટરી સ્ક્રીન પ્રિન્ટીંગ, હેન્ડ સ્ક્રીન તથા ફ્લેટ બેડ પ્રિન્ટીંગ થી અલગ છે - સવિસ્તાર ચર્ચા કરો.
23. Explain the term globalization and its impact on Indian Apparel export market.
૨૩. વૈશ્વિકરણ શબ્દની વ્યાખ્યા આપો. ભારતીય કપડાંની નિકાસના બજારમાં તેનો શું પ્રભાવ છે ?
24. Write on the newer fibres, yarns and fabrics used for sport wear.
૨૪. નવિન તાંતણાં, દોરા અને કાપડ કે જે રમત-ગમતમાં વસ્ત્રો માટે વપરાય છે તેના વિષે સવિસ્તાર લખો.
25. Write in detail on the costumes and textiles of North East, States of India.
૨૫. ભારતના ઉત્તર-પૂર્વિય રાજ્યોના પૌરાણિક કાપડ તથા વસ્ત્રો વિષે સવિસ્તાર લખો.

OR અથવા

ELECTIVE - V ઈલેક્ટીવ - V

21. Discuss the system approach to management explained by Swanson. (Illustrate answer through suitable figure drawing.)
૨૧. સ્વાસનય દ્વારા સમજાવેલી વ્યવસ્થાની "સીસ્ટમ એપ્રોચ" ની ચર્ચા કરો. (યોગ્ય આકૃતિ દ્વારા તમારા જવાબને સમજાવો.)
22. Define consumer redressal. Explain the need for redressal and how to get redressal when you are cheated.
૨૨. "કન્સ્યુમર રિડ્રિસલ" સમજાવો. રૂસલની જરૂરિયાત સમજાવો તથા જ્યારે તમે છેતરાય છો ત્યારે રિડ્રિસલ કેવી રીતે મેળવશો ?

23. Discuss what is work simplification and its paper pencil techniques. How can it help an individual at work.
૨૩. કાર્યસરળીકરણું એટલે શું ? તથા તેની પેપર અને પેન્સીલ પદ્ધતિ વિષે લખો. વ્યક્તિને પોતાના કાર્યમાં તે કેવી રીતે મદદરૂપ થાય છે ?
24. List the resources available to a middle income group family in an urban set up. Classify them and suggest the methods to enhance the resources available to a family.
૨૪. શહેરી વિસ્તારમાં મધ્યમવર્ગના કુટુંબને મળતી સાધન-સંપત્તિની યાદી બનાવો. તેનું વર્ગીકરણ કરો અને આ કુટુંબને મળતાં સાધન-સંપત્તિને વધારવા માટેની પદ્ધતિનું સૂચના કરો.
25. List the steps involved in management process of an institute. Discuss these steps with suitable examples.
૨૫. એક સંસ્થામાં વ્યવસ્થાની પ્રક્રિયામાં સંકળાયેલાં પગથિયાંની યાદી બનાવો. દરેક પગથિયાંને ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

OR અથવા

ELECTIVE - VI ઈલેક્ટીવ - VI

21. What are community development programmes ? Discuss the objectives of CPP's in detail.
૨૧. જનસમુદાયના વિકાસલક્ષી કાર્યક્રમ કયા છે ? સી. પી. પી. એસ. ના હેતુઓની સવિસ્તાર ચર્ચા કરો.
22. What is a curriculum ? Discuss in detail the model of curriculum planning ?
૨૨. અભ્યાસ ક્રમ એટલે શું ? અભ્યાસક્રમ આયોજનના મોડેલ ની સવિસ્તાર ચર્ચા.
23. What is the need of special methods of teaching Home Science ? Discuss the criteria for selection of a method.
૨૩. ગૃહવિજ્ઞાનને ભણાવવા માટે ખાસ પદ્ધતિની જરૂર શું છે ? પદ્ધતિની પસંદગી માટેનાં પરિબલોની ચર્ચા કરો.
24. What are teaching aids ? Discuss the functions and principles of selection of teaching aids.
૨૪. ટીચીંગ એઈડ્સ શું છે ? ટીચીંગ એઈડ્સની પસંદગી માટે કાર્યો અને સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો.
25. What are the qualities of good test ? Discuss the problems in use of tests.
૨૫. સારી કસોટીનાં કયા લક્ષણો છે ? કસોટીના ઉપયોગમાં આવતાં અડચણોની ચર્ચા કરો.

SECTION - IV

Note : Question no. 26 contains internal choices. You are required to attempt any one of them in 1000 words. [Marks : 40 x 1 = 40]

નોંધ : આ ભાગમાં પ્રશ્ન નં. ૨૬ છે જેનો જવાબ ૧૦૦૦ શબ્દો સુધી આપવાનો છે.

26. What is 'Oxidation stress'. Discuss the role of different antioxidants present in various fields.
૨૬. "ઓક્સિડેટીવ સ્ટ્રેસ" એટલે શું ? જુદા-જુદા આહારમાં રહેલ વિવિધ પ્રકારનાં એન્ટીઓક્સિડન્ટનાં મહત્વની ચર્ચા કરો.

OR અથવા

26. What according to you are the reasons why safety has often not been managed as effectively as some other business functions ? What may be done about this?
૨૬. તમારા મત મુજબ ધંધાનાં બીજા કાર્યોની જેમ સલામતીની અસરકારક વ્યવસ્થા ન થઈ શકવાનાં કારણો કયા છે ? આ બાબતે શું કરી શકાય.

OR અથવા

26. Mahatma Gandhi said "there is enough for everyone's need but not for everyone greed". Justify your views with respect to various environment pollution and consumption pattern.
૨૬. મહાત્મા ગાંધીજી એ કહ્યું છે કે "દરેકની જરૂરીયાત માટે પૂરતું છે પણ દરેકનાં લોભ માટે પૂરતું નથી." તમારા મંતવ્યોને પ્રદુષણ અને ઉપલોગની પદ્ધતિને અનુલક્ષીને ન્યાયીક રીતે ચર્ચો.

OR અથવા

26. Discuss in detail the Role of Textile and Clothing Industry on the Environment and Health.
૨૬. ટેક્સટાઈલ અને ક્લોથિંગ ઈન્ડસ્ટ્રીઝનો પર્યાવરણ અને તંદુરસ્તીમાં ફાળો- સવિસ્તાર ચર્ચા કરો.

OR અથવા

26. Briefly describe the developments in the post independence era in the field of child development and child welfare in the national planning process.
૨૬. રાષ્ટ્રીય આયોજન પ્રક્રિયામાં આઝાદી પછીના સમયમાં બાળવિકાસ અને બાળ કલ્યાણની પ્રવૃત્તિનો વિકાસ ટૂંકમાં સમજાવો.

OR અથવા

26. What is development ? Discuss in detail the various development paradigms. Highlight the new directions in development and their impact on future development policies.

૨૬. વિકાસ એટલે શું ? વિકાસની રૂપાવલી સવિસ્તાર થયો. વિકાસમાં નવી તરારૂં ઉપર પ્રકાશ પાડો અને તેણી ભવિષ્યની વિકાસ નીતિઓ પર પ્રભાવ જણાવો.